ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Олійника Олега Олександровича «Адміністративно-правові засади запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження Олега Олійника зумовлена комплексом правових, управлінських, безпекових та євроінтеграційних чинників, що визначають сучасний стан іспекти розвитку публічного адміністрування в Україні. У вступі дисертації автор переконливо доводить, що за умов воєнного стану, післявоєнного відновлення, цифровізації державних сервісів та зростання обсягів міжнародної допомоги виняткового значення набуває запобігання правовим, етичним, корупційним, процедурним, кадровим й інформаційним ризикам у діяльності органів виконавчої влади.

Показовими є наведені у роботі аналітичні та нормативні аргументи, які свідчать про масштабність повноважень органів виконавчої влади та водночас про зростання ризиків зловживання дискрецією, що потребує належного адміністративно-правового реагування. У цьому контексті питання превентивного контролю за дотриманням вимог законодавства, принципів належного врядування, етичних стандартів та антикорупційних обмежень набувають особливої ваги.

Актуальність теми зумовлена також тим, що традиційні контрольні механізми, орієнтовані переважно на виявлення вже вчинених порушень, не завжди здатні забезпечити своєчасне попередження неправомірної поведінки та конфлікту інтересів. Як зазначено у дисертації, в Україні вже сформовано масив правових й інституційних елементів (антикорупційні програми, оцінювання ризиків, внутрішній аудит, правила етики, захист викривачів), однак вони не утворюють цілісної, методологічно узгодженої системи адміністративного комплаєнсу. У сучасних умовах, коли держава декларує курс на доброчесність, відкритість і цифровізацію, комплаєнс-контроль стає ключовим превентивним інструментом забезпечення законності та публічного інтересу.

Важливою складовою актуальності є й те, що адміністративно-правове регулювання комплаєнс-процедур у системі виконавчої влади залишається фрагментарним. Автор слушно наголошує на відсутності єдиного кодифікованого акта про публічний комплаєнс, переважанні звуженого антикорупційного підходу та розпорошеності регуляторних норм у законодавстві про державну службу, антикорупційну політику, адміністративну процедуру й публічні закупівлі. Це створює неузгодженість процедур і знижує ефективність превентивного впливу на внутрішньоорганізаційні процеси. У таких умовах наукове дослідження, спрямоване на систематизацію форм, методів і процедур комплаєнс-контролю та розроблення стратегії його розвитку, є вкрай необхідним.

Актуальність теми підсилюється її міждисциплінарним характером. Комплаєнс-контроль поєднує норми адміністративного, службового, фінансового й інформаційного права, а також регулюється спеціальними підзаконними та локальними актами. Усе це свідчить, що обрана тема є надзвичайно актуальною як у теоретичному, так і в практичному вимірі, а її дослідження має важливе значення для розвитку адміністративного права та вдосконалення механізмів публічного управління в Україні.

Додатковим аргументом на користь актуальності є **відповідність теми державним стратегічним документам**. Автор обґрунтовує зв'язок дослідження з переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень (постанова КМУ від 30 квітня 2024 року № 476), Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2026–2030 роки», Державною антикорупційною програмою, Планом України, Цілями сталого розвитку України до 2030 року та Стратегією цифрового розвитку інноваційної діяльності. Це свідчить про те, що дослідження не лише відповідає сучасним науковим пріоритетам, а й має прикладне значення для формування державної політики у сфері публічного адміністрування.

Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні сутності, змісту, ознак й адміністративно-правових засад запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади, а також у розробленні науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення адміністративного законодавства у сфері формування цілісної системи державного комплаєнс-контролю. Така мета зумовлена необхідністю оновлення превентивних правових механізмів реагування на управлінські ризики, підвищення ефективності внутрішнього контролю та забезпечення належного рівня правової визначеності у діяльності публічної адміністрації.

Для реалізації поставленої мети автором визначено низку з десяти взаємопов'язаних завдань. Зокрема, досліджено поняття та сутність внутрішньоорганізаційних відносин в органах виконавчої влади; з'ясовано сутність, зміст і відмітні ознаки адміністративного комплаєнс-контролю; схарактеризовано його співвідношення з державним наглядом, аудитом і внутрішнім контролем; систематизовано нормативно-правові акти у цій сфері; проаналізовано адміністративно-правовий статус уповноважених підрозділів (посадових осіб) з питань комплаєнсу; окреслено форми та методы реалізації комплаєнс-контролю в діяльності державних службовців; з'ясовано види процедур правового забезпечення антикорупційного й етичного комплаєнсу; узагальнено зарубіжний досвід (Франція, Німеччина, США) та визначено шляхи його імплементації; обґрунтовано напрями формування Стратегії розвитку цілісної системи державного комплаєнс-контролю на 2027–2030 роки та сформульовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення контролю за законністю, доброчесністю, етичністю й належним виконанням публічно-владних повноважень в органах

виконавчої влади. Предметом — адміністративно-правові засади запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади. Вони співвідносяться між собою як загальне та часткове.

Методологічну основу роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Логіко-семантичний та аналітичний методи застосовано для визначення базових категорій «внутрішньоорганізаційні відносини», «адміністративний комплаєнс-контроль», «комплаєнс» (підрозділи 1.1, 1.2). Системний метод дозволив висвітлити внутрішньоорганізаційні відносини як об'єкт дослідження та предмет контролю (підрозділ 1.1). Порівняльно-правовий метод використано для розмежування комплаєнс-контролю з аудитом, наглядом і внутрішнім контролем (підрозділ 1.3), а також для аналізу зарубіжного досвіду (підрозділ 3.1). Формально-юридичний метод застосовано під час аналізу нормативно-правових актів та виявлення колізій і прогалин (підрозділ 1.4). Системно-функціональний та структурно-логічний методи дали змогу окреслити механізм комплаєнс-контролю та статус уповноважених суб'єктів (розділ 2, підрозділ 2.1). Метод класифікації використано для виокремлення форм і методів комплаєнс-контролю та процедур його забезпечення (підрозділи 2.2, 2.3). Методи моделювання та прогнозування застосовано для розроблення Стратегії розвитку системи державного комплаєнс-контролю та формулювання законодавчих пропозицій (підрозділ 3.2).

Структура дисертації є логічною та послідовною: вона складається зі вступу, трьох розділів (декількох дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел (188 найменувань на 20 сторінках) та додатків (на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 224 сторінки. Кожен розділ має внутрішню структуру, що дозволила глибоко розкрити предмет дослідження.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації О. Олійника, не викликають сумнівів і підтверджуються як широтою використаних джерел, так і глибиною проведеного аналізу. Автор спирається на значний масив наукової літератури з адміністративного, публічного та антикорупційного права, міжнародні стандарти (акти ЄС, Конвенцію ООН проти корупції, стандарти INTOSAI, принципи OECD/SIGMA), нормативно-правові акти України, узагальнення зарубіжної практики та аналітичні матеріали органів державної влади.

Особливої уваги заслуговує те, що робота не обмежується суто нормативним описом, а застосовує комплексний підхід, поєднуючи правові, управлінські, етичні та цифрові аспекти. Це дозволило системно оцінити природу комплаєнс-ризиків у публічному секторі та обґрунтувати необхідність переходу від реактивної до превентивної моделі контролю. Висновки щодо фрагментарності чинного регулювання, потреби запровадження Типових стандартів адміністративного комплаєнсу, розмежування функцій уповноважених підрозділів та розроблення

спеціальної Стратегії ґрунтуються на ретельному аналізі реальних проблем публічного адміністрування.

Теоретичні положення дисертації логічно пов'язані з практичними рекомендаціями, що свідчить про високий рівень наукової аргументації. Запропоновані зміни до Бюджетного кодексу України, Законів України «Про запобігання корупції», «Про державну службу», «Про публічні закупівлі» є виваженими, узгодженими з міжнародними підходами та можуть бути використані у нормотворчій діяльності. Загалом робота відзначається високим ступенем обґрунтованості, а її результати становлять вагомий внесок у розвиток адміністративно-правової науки та практики публічного управління в Україні.

Наукова новизна дисертації полягає у комплексному теоретико-правовому осмисленні адміністративно-правових засад запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади, що до цього часу не було предметом окремого дисертаційного дослідження. Автор вперше дав доктринальне визначення поняття «внутрішньоорганізаційні відносини в органах виконавчої влади як об'єкт дослідження та предмет контролю», а також розкрив сутність «адміністративного комплаєнс-контролю» як безперервної, процедурно врегульованої, ризик-орієнтованої та превентивної діяльності уповноважених суб'єктів.

Суттєвим елементом новизни є сформована автором система методів реалізації комплаєнс-контролю в діяльності державних службовців (класифікована за 12 функціональними способами впливу) та систематизація видів форм його реалізації (11 видів). Також дисертант вперше схарактеризував вичерпний перелік особливостей адміністративно-правового регулювання комплаєнс-процедур у публічному секторі та обґрунтував необхідність прийняття спільних *Типових стандартів адміністративного комплаєнсу в органах виконавчої влади.*

Важливою складовою новизни є удосконалений підхід до аналізу видів процедур правового забезпечення антикорупційного й етичного комплаєнсу (виокремлено 6 ключових процедур), а також деталізація особливих рис регулювання публічного комплаєнсу в США та Франції з визначенням конкретних шляхів їх адаптації в Україні (зокрема через запровадження інституту радника з питань доброчесності та процедури перевірки третіх осіб). У сукупності ці положення формують новий науковий напрям в адміністративно-правовій доктрині.

Оцінка змісту основних розділів. У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної тематики, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження; розкрито методи дослідження, об'єкт, предмет та нормативно-правову й емпіричну основу дисертації. Визначено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, публікації, структуру та обсяг роботи.

Перший розділ дисертації вирізняється високим рівнем теоретичної опрацьованості та демонструє здатність автора до системного аналізу складних правових явищ. У межах цього розділу проаналізовано внутрішньоорганізаційні

відносини та сформульовано авторське розуміння адміністративного комплаєнс-контролю як внутрішньоорганізаційної, безперервної, процедурно врегульованої, ризик-орієнтованої та превентивної діяльності органу виконавчої влади, яку здійснюють уповноважені суб'єкти з метою забезпечення відповідності актів, рішень, службової поведінки та управлінських процесів вимогам законодавства, етичним стандартам і публічному інтересу (с. 70–71). Автор послідовно розкриває співвідношення комплаєнс-контролю з аудитом, наглядом і внутрішнім контролем, а також систематизує нормативно-правову базу, аргументовано виокремлюючи її переваги та недоліки.

Другий розділ дисертації присвячено дослідженню адміністративно-правового механізму здійснення комплаєнс-контролю в органах виконавчої влади, вирізняється чіткою логічною побудовою та належним рівнем теоретичної деталізації. Автор детально досліджує статус уповноважених підрозділів (посадових осіб) з питань запобігання та виявлення корупції як ключових ланок комплаєнс-інфраструктури, обґрунтовуючи гарантії їхньої функціональної незалежності та особливу роль НАЗК.

Форми та методи реалізації комплаєнс-контролю в діяльності державних службовців розглядаються через розгалужену систему практичних інструментів — від нормативно-програмних і ризик-орієнтованих до індикаторно-аналітичних та цифрово-трасологічних. Особливу увагу приділено процедурам забезпечення антикорупційного й етичного комплаєнсу (декларування, врегулювання конфлікту інтересів, захист викривачів, службове реагування). Загалом розділ є вагомим внеском у розробку практичних засад публічної доброчесності.

Третій розділ дисертації присвячено визначенню перспективних напрямів удосконалення адміністративного законодавства у сфері комплаєнс-контролю, і він вирізняється системністю та опрацюванням значного масиву міжнародного матеріалу. Автор детально аналізує досвід Франції, Німеччини (Федеральна директива, принцип «чотирьох очей», ротація) та США.

Важливо, що дисертант не обмежується описом зарубіжних моделей, а пропонує конкретні напрями їх імплементації, зокрема розроблення *Стратегії розвитку цілісної системи державного комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади на 2027–2030 роки.* У третьому розділі обґрунтовано чотириетапну карту реалізації Стратегії, визначено функції ключових державних суб'єктів та запропоновано конкретні законодавчі зміни до Бюджетного кодексу України та антикорупційного законодавства. Розділ має високу практичну цінність.

У висновках дисертації здійснено ґрунтовне теоретичне узагальнення результатів дослідження та запропоновано нове, комплексне вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні сутності, змісту й адміністративно-правових засад запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органов виконавчої влади. Автор не лише систематизував наявні доктринальні підходи, а й сформував власне бачення цього інституту, що враховує сучасні тенденції цифровізації, євроінтеграції

та проблеми правозастосування. Висновки дисертації становлять вагому наукову позицію та пропонують практично значущі шляхи модернізації публічного управління.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації О. Олійника заслуговує на високу оцінку, оскільки вона послідовно, логічно та комплексно розкриває всі ключові аспекти досліджуваної проблематики. У роботі чітко простежується відповідність між метою, завданнями, структурою та отриманими результатами. Наукові положення подані у повному обсязі, з урахуванням сучасного стану адміністративно-правової науки та практичних потреб органів виконавчої влади.

Висновки дисертації є логічним підсумком проведеного аналізу та охоплюють усі структурні елементи роботи — від теоретичних засад внутрішньоорганізаційних відносин до розроблення Стратегії на 2027–2030 роки. Автор не лише узагальнює результати, а й пропонує власні науково обґрунтовані підходи до вдосконалення законодавства, що свідчить про завершеність і повноту викладу матеріалу.

Рекомендації, сформульовані у дисертації, відзначаються практичною спрямованістю та можуть бути використані у діяльності Кабінету Міністрів України, НАЗК, Міністерства фінансів України, Мінцифри, НАДС та органів виконавчої влади. Вони охоплюють пропозиції щодо прийняття Типових стандартів комплаєнсу, розроблення Стратегії, внесення змін до законів і підзаконних актів.

Основні результати дослідження представлені у восьми наукових публікаціях: 5 статтях у фахових юридичних виданнях та 3 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях (2023–2025 рр.). Така апробація свідчить про повноту відображення наукових положень у професійному середовищі. Результати дослідження також впроваджено в наукову діяльність та освітній процес НАВС (акти від 08.07.2026 № 225-нд та № 224-оп).

Не применшуючи значних наукових здобутків дисертації та загалом позитивно оцінюючи її зміст, доцільно зупинитися на окремих дискусійних положеннях, які потребують додаткового аргументування чи роз'яснення:

1. Сформульовані у підрозділі 1.1 теоретичні засади внутрішньоорганізаційних відносин ґрунтовно розкривають їх владно-структурну сутність, однак перехід до аналізу комплаєнс-контролю виглядає дещо відірваним від кадрово-ієрархічної побудови органу. У дисертації бракує пояснення того, як саме модель внутрішнього підпорядкування (наприклад, сувора субординація чи колегіальність) позначається на ступені автономії комплаєнс-офіцера під час прийняття ним превентивних рішень.

2. При аналізі адміністративно-правового статусу уповноважених осіб у підрозділі 2.1 автор слушно звертає увагу на специфіку їхньої діяльності в малочисельних органах. Разом із тим, у роботі не розкрито чіткого правового індикатора (наприклад, за критеріями штатної чисельності, бюджетного обсягу чи рівня ризикогенності), який би визначав обов'язковість утворення самостійного

підрозділу замість призначення єдиного уповноваженого, а також не деталізовано специфічні ризики конфлікту інтересів при поєднанні цієї посади з іншими службовими функціями.

3. Обґрунтовуючи в підрозділі 3.1 доцільність запозичення французького досвіду щодо інституціоналізації «радника з питань доброчесності» у Законі України «Про державну службу», здобувач недостатньо чітко розмежовує його компетенцію з діючими уповноваженими з питань запобігання корупції. Виникає питання щодо того, як на практиці розводитимуться їхні консультаційні та контрольно-інспекційні повноваження, аби запобігти дублюванню функцій та взаємному нівелюванню відповідальності.

4. Характеризуючи процедури забезпечення антикорупційного й етичного комплаєнсу (підрозділ 2.3), автор акцентує на значущості уповноважених підрозділів, проте залишає поза належною увагою міжструктурний алгоритм їхньої роботи. Зокрема, у роботі бракує детального аналізу регламентації взаємодії комплаєнс-служби з юридичними, аудиторськими та кадровими підрозділами під час проведення внутрішніх перевірок та службових розслідувань, що є важливим для цілісності процедурного механізму.

5. Задекларована у розділі 3 та висновках тези про позитивний вплив цифровізації й автоматизованого аналізу даних на рівень прозорості є цілком обґрунтованою, однак у роботі оминуто аспект процесуальних гарантій для службовців. Дисертант не розкриває юридичного механізму оскарження чи перегляду рішень у разі, якщо ризиковий індикатор або автоматизована система дадуть хибнопозитивну оцінку службової поведінки через алгоритмічні збої чи неетичність вихідних даних.

Однак висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та не ставлять під сумнів її наукову цінність. Вони лише підкреслюють складність і багатовимірність проблематики, що досліджується.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Усе викладене дає підстави стверджувати, що робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані результати, важливі для галузі знань «Право» та корисні для вдосконалення адміністративно-правових засад комплаєнс-контролю. Зміст роботи повністю відповідає визначеній меті, поставлені завдання виконано, дослідження здійснено державною мовою.

Дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правові засади запровадження комплаєнс-контролю в діяльності органів виконавчої влади» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення

дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова КМУ від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Олійник Олег Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –
В.о. ректора Центральноукраїнського
державного університету імені
Володимира Винниченка,
доктор юридичних наук,
професор, **Євген СОБОЛЬ**